

Aneta Domańska, Maciej Loba

Uniwersytet Medyczny w Łodzi

Wydział Lekarski, Wydział Nauk o Zdrowiu

Parafia Czerniewice – rok liturgiczny

Czerniewice są miejscowością parafialną i wsią gminną, leżą w północno-wschodniej części powiatu tomaszowskiego w województwie łódzkim. Obecnie gmina Czerniewice zajmuje powierzchnię 12700 ha, z czego 3500 ha pokrywają lasy. W skład gminy wchodzi 35 wsi zamieszkałych przez ponad 5300 mieszkańców. Nazwę swą Czerniewice wzięły od rodziny szlacheckiej Czerniewskich, jak podaje heraldyk W. Wittyg; jednak nie podaje rodzaju herbu, który nosili, ani w którym żyli wieku¹.

Historia parafii Czerniewice

Pierwszy kościół w Czerniewicach pod wezwaniem Świętego Andrzeja Apostoła powstał w 1311 roku z fundacji miejscowych dziedziców: Mieczysława i Andrzeja Rzeszotków².

Parafia Czerniewice została erygowana w 1413 roku przez Arcybiskupa Mikołaja Trąbę. Inne źródła podają, że dopiero wtedy został wybudowany kościół z modrzewia z fundacji synów Andrzeja Rzeszotko: Mikołaja i Mieczysława. Kościół ten był wzniesiony jako wotum dziękczynne za zwycięstwo grunwaldzkie nad Zakonem Krzyżackim³.

Obecny modrzewiowy kościół pod wezwaniem Świętego Andrzeja Apostoła i Świętej Małgorzaty zbudowany został w drugiej połowie XVIII wieku. Jest on drewniany o konstrukcji zrębowej, jednonawowy. Nawa w rzucie prostokąta z węższym prezbiterium zamkniętym wielobocznie. Dach dwuspadowy, kryty gontem⁴.

¹ J. Pałyga, *Ziemia Rawska w tysiącleciu*, Mała Wieś Nowa 1986, s. 220–225.

² W. Małej, *Rocznik Archidiecezji Warszawskiej: zawierający spis duchowieństwa i parafii*, Warszawa 1958, s. 292–293.

³ F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski (red.), *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 1, Warszawa 1880, s. 825.

⁴ M. Pokropek, *Atlas sztuki ludowej i folkloru w Polsce*, Warszawa 1978, s. 69.

Na kościele nad wielkimi drzwiami góruje wieżyczka, w której znajduje się sygnaturka. Kościół posiada wymiary: 28 m długości, 10 m szerokości i 10 m wysokości pod dach.

Obok kościoła znajduje się, wzniesiona prawdopodobnie w 2 połowie XVIII wieku, drewniana dzwonnica o konstrukcji słupowej, nakryta namiotowym dachem⁵.

W drewnianej dzwonnicy są dwa dzwony: mniejszy i drugi większy – „Stanisław Kostka”. Staraniem Władysława Szczepańskiego większy dzwon ofiarowany był przez młodzież parafii Czerniewice w 1925 roku. Dnia 20 czerwca 1931 roku konsekrował go Biskup Antoni Szlagowski⁶.

W roku 1819 ksiądz proboszcz Jan Klemens Uchański dobudował chór i kruchtę od strony zachodniej. W 1821 roku od strony południowej została dobudowana zakrystia.

W 1841 roku odbudowano kościół drewniany, który był piątym z rzędu postawionym na tym samym miejscu. Brakujące elementy wyposażenia zakupili bogaci mieszkańcy tego rejonu, np. dziedzic Władysław Lechowski zakupił żyrandol (ryc. 5). W 1867 roku kupiono nowe organy o 8 głosach, a w 1880 roku zbudowano murowany parkan wokół kościoła.

W tym roku parafia Czerniewice liczyła 1650 wiernych. W roku 1889 proboszcz Aleksander Dąbrowski zbudował drewnianą plebanię. W 1863 roku w zbiorowej mogile na cmentarzu złożono powstańców. W tym czasie właścicielem dóbr Czerniewic był Adolf Buchowiecki. Kolejny proboszcz Wojciech Fatrasiewicz w 1871 roku zadbał o oszalowanie kościoła z zewnątrz oraz o otynkowanie wnętrza świątyni⁷. Ściany objęto w żelazne klistry na śruby, a zdjęto drewniane⁸.

Cmentarz grzebalny istniał już od 1842 roku⁹; założył go ksiądz Adam Dzierżka. Cmentarz został poszerzony w 1924 roku z darowizny 1 ha i 20 arów Adolfa Buchowieckiego, ówczesnego właściciela Czerniewic¹⁰.

Wybuch I wojny światowej rozpoczął w życiu parafii okres dużych strat. Zostały zniszczone między innymi szaty liturgiczne, naczynia liturgiczne, lichtarze, organy, katafalk. Niemcy po zajęciu wsi, zamienili czerniewicki kościół w stajnię i poważnie go zdewastowali. Zniszczenia dotyczyły nie tylko kościoła, ale też dzwonnicy, plebanii i budynków gospodarczych. Ogrom szkód wyrządzonych w czasie I wojny światowej zmusił do powołania dnia 7 maja 1916 roku w parafii Czerniewice Dozoru Kościelnego, zadaniem którego była odbudowa zniszczonych dóbr kościelnych. Nie był to czas, w którym można by było dysponować dużym kapitałem finansowym. Parafianie znajdowali się w krytycznym

⁵ B. Błaszczyk, *Gmina Czerniewice 1396–1996*, Radomsko 1996, s. 8; S.M. Zajączkowski, *Powiat Rawski. Zarys dziejów do końca 1973 r.*, Łódź 1975, s. 598–599.

⁶ W. Malej, op. cit., s. 292.

⁷ I. Sałek, *Z dziejów parafii Czerniewice*, Niedziela Łowicka (1997), s. 5–6.

⁸ J. Pałyga, op. cit., s. 224.

⁹ A. Józwiak, *600-lecie Czerniewic*. Referat wygłoszony na uroczystościach 600-lecia gminy Czerniewice. 14.09.1996 r., s. 3.

¹⁰ W. Malej, op. cit., 293.

położeniu materialnym, dlatego też pomoc finansowa była ograniczona. Potrzebne kwoty na przeprowadzenie niezbędnych robót zostały wyasygnowane z Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej w sumie 865 rubli. Posiadając niezbędne fundusze, przystąpiono do naprawy zniszczonego kościoła i budynków parafialnych. Prace trwały do 1938 roku¹¹.

W okresie międzywojennym, w maju 1922 roku parafia wizytowana była przez księdza kardynała Aleksandra Kakowskiego. W skład parafii wchodziło 18 wsi: Czerniewice, Lechów, Dąbrówka, Wielka Wola, Gaj, Mała Wola, Kolonia Dzielnica, Annów, Józefów, Studzienki, Annopol A, Annopol B, Teodozjów, Stanisławów Studziński, Helenów, Czerniewice Małe, Czerniewice B i Dzielnica. Proboszcz parafii użytkował 4 morgi ziemi należącej do parafii¹². Sześć lat później do parafii nadal należało 18 wiosek, a liczba parafian liczyła 2750 osób¹³. W roku W 1936 roku parafia Czerniewice liczyła 2896 wiernych¹⁴.

W czasie II wojny światowej prowadzono niezbędne prace związane z działalnością parafii. Odnowiona świątynia mogła sprostać potrzebom wiernych, którzy podczas wojny z dużym zaangażowaniem wypełniali praktyki religijne i licznie uczęszczali na nabożeństwa. Warto dodać, że parafia w Czerniewicach w tym trudnym okresie przeznaczala duże sumy na cele charytatywne¹⁵.

O bogatej historii parafii świadczą do dzisiaj zabytkowe budowle, pomniki, kapliczki oraz mogiły. Na cmentarzu parafialnym znajduje się zbiorowy grobowiec kilku tutejszych proboszczów.

W kościele parafialnym zwraca uwagę, pochodzące z początku XVIII wieku, malowidło na płótnie przedstawiające Adorację Trójcy Świętej (ryc. 6).

W późnorenansowym ołtarzu głównym (połowa XVII wieku) znajduje się zabytkowy drewniany krucyfiks naturalnej wielkości (ryc. 7), zachowany z poprzedniego kościoła¹⁶ oraz obrazy: świętej Tekli i świętego Andrzeja. Po wybudowaniu nowej świątyni zabytkowy krucyfiks, zgodnie z istniejącą już tradycją został przeniesiony do nowego kościoła. Jego miejsce zajęła mniejsza kopia.

W części prezbiterium, na wschodniej ścianie, umieszczona jest kopia obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Wykonaną na pamiątkę przejazdu przez Czerniewice w 1966 roku oryginalnego obrazu z Jasnej Góry (ryc. 8).

W ścianę wewnętrzną kościoła nad kropielnicą wmurowana jest tablica odlana z brązu, upamiętniająca ten fakt (ryc. 9).

Barokowe ołtarze boczne mieszczą obrazy Matki Boskiej Anielskiej (koniec XVI wieku) i Pani Częstochowskiej (z XVII wieku) (ryc. 10).

¹¹ H. Sobiecki, *Krótki rys historyczny parafii Czerniewice*, Rękopis, Czerniewice 1975, s. 1–2. (Rękopis znajdujący się w Archiwum Parafialnym w Czerniewicach).

¹² Z. Matuszewski, *Powiat Rawsko Mazowiecki*, Rawa Mazowiecka 1929, s. 212.

¹³ J. Pałyga, op. cit., s. 223.

¹⁴ *Ordo Divini Officii recitandi Sacrique peragendi. Almae Ecclesiae Metropolitanae Archidioecesis Varsaviensis*, Varsaviae Sumptibus Seminarii Metropolitanani, Warszawa 1936, s. 89.

¹⁵ I. Sałek, op. cit., s. 5–6.

¹⁶ W. Malej, op. cit., s. 292–293.

Do zabytków należących do parafii Czerniewice należą również: chrzcielnica barokowa z XVII wieku, która za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków została przeniesiona do wybudowanego obok nowego kościoła (ryc. 11); kropielnica późnogotycka z 1551 roku (ryc. 12); pucharek rokokowy z drugiej połowy XVIII wieku¹⁷.

W wewnętrznej strukturę ścian kościoła wbudowane są kanelowane (rzeźbione) słupy, wspierające profilowany gzyms, obiegający dookoła cały kościół¹⁸.

Z tak barwnej przeszłości i tak pięknych jej pomników w postaci wielu zabytków parafianie Czerniewic są dumni. Postanowili jednak zacząć „zamieniać drewniane na murowane”. Pierwszym takim działaniem było zbudowanie w latach 1972–1977, dzięki staraniom księży Jerzego Biernackiego i Henryka Sobieckiego nowej plebanii¹⁹.

Od roku 1975 proboszczem parafii mianowany został ksiądz Henryk Sobiecki, który plebanię w stanie surowym doprowadził do funkcjonalności. Jesienią 1977 roku zmieniono dach na kościele i pokryto nowym gontem²⁰.

Po zbudowaniu i modernizacji plebanii, wspólnymi siłami wybudowano dom parafialny, który docelowo stał się domem katechetycznym.

Stary drewniany kościół wymagał ciągłych prac konserwatorsko-remontowych, które były bardzo kosztowne. Poza tym kościół był już za mały; parafia stawała się coraz liczniejsza. W związku z tym, zaszła potrzeba budowy nowej świątyni. Tego zadania podjął się ówczesny proboszcz ksiądz Stanisław Ciąpała. Rozpoczął on posługę duszpasterską jako proboszcz w Czerniewicach w 1988 roku. Na początku pracy podjął starania o rozpoczęcie budowy nowego kościoła. Wiosną 1989 roku biskup Marian Duś, sufragan warszawski, poświęcił plac pod nowy kościół. Po załatwieniu wszystkich niezbędnych formalności i dokumentów (aktu notarialnego, pozwolenia na rozpoczęcie budowy kościoła oraz planów nowego kościoła) w maju 1990 roku rozpoczęto pracę przy fundamentach pod nową świątynię. Zaangażowanie parafian było bardzo duże. Do różnorodnych prac zgłaszali się mieszkańcy poszczególnych miejscowości należących do parafii Czerniewice, składali również ofiary na zakup materiałów budowlanych.

Powoli, ale systematycznie prowadzone były prace budowlane. Dzięki ogromnemu zaangażowaniu księdza proboszcza i wiernych mury kościoła rosły ku ogólnej radości i zadowoleniu. Sytuacja materialna parafian była bardzo trudna od samego początku, przez cały okres trwania budowy, ale dzięki licznym prośbom i apelom księdza Ciąpały oraz zaangażowaniu Rady Parafialnej, systematycznie zbierane były pieniądze, konieczne przy tak ogromnym przedsięwzięciu.

Wiele trudu i nakładów materialnych ponieśli parafianie, aby stan prac budowlanych pozwolił na wmurowanie kamienia węgielnego. Aktu tego dokonał w dniu 27 maja 1992 roku ordynariusz łowicki biskup Alojzy Orszulik. W tej

¹⁷ J. Pałyga, op. cit., s. 223–224.

¹⁸ S.M. Zajączkowski, op. cit., s. 598–599.

¹⁹ I. Sałek, op. cit., s. 5–6.

²⁰ H. Sobiecki, op. cit., s. 1–2.

uroczystości uczestniczyli kapłani dekanatu lubocheńskiego, na czele z księdzem dziekanem Franciszkiem Augustyńskim.

Wmurowanie aktu erekcyjnego było wydarzeniem mobilizującym parafian do dalszej wytrwałej pracy i zaangażowania w budowę świątyni. Wspólna inicjatywa związana z budową świątyni miała wpływ na zacieśnienie więzi wspólnoty parafialnej, wytworzenie trwałych, jednoczących więzi międzyludzkich. Zaowocowało to coraz liczniejszym udziałem parafian w niedzielnych nabożeństwach, a także wzrastającym zaangażowaniem wiernych w życie duchowe wspólnoty parafialnej. Prowadzona systematycznie katechizacja dzieci i młodzieży, stała obecność kapłanów w konfesjonałach to jedne z ważniejszych przyczyn coraz silniejszej więzi wiernych z Kościołem, ale też i we wspólnocie parafialnej.

W roku 1995 staraniem księdza proboszcza Stanisława Ciapały przy ogromnym wysiłku i zaangażowaniu parafian oddano do służby bożej nową, wspaniałą kościół pod wezwaniem ojca Pio, obecnie Świętego ojca Pio²¹ (ryc. 13).

W głównym ołtarzu (ryc. 14) umieszczony został zabytkowy krucyfiks, przeniesiony uroczystie ze starego kościoła.

Ściany boczne nawy nowej świątyni zdobi zabytkowy obraz Matki Boskiej Królowej Anielskiej (ryc. 15), w drugiej nawie obraz świętego Floriana (ryc. 16), ufundowany przez druhów z Ochotniczej Straży Pożarnej w Czerniewicach.

Tab. I. Kolejni proboszczowie parafii Czerniewice od 1830 roku²²

1830–1833	ks. Jan Uchański	1945–1948	ks. Henryk Bogacki
1833–1842	ks. Adam Dzierżek	1948–1959	ks. Kazimierz Ignaczak
1842–1857	ks. Adam Kamiński	1959–1969	ks. Aleksander Kamiński
1857–1871	ks. Wojciech Fatrasiewicz	1969–1975	ks. Henryk Biernacki
1871–1889	ks. Aleksander Dąbrowski	1975–1988	ks. Henryk Sobiecki
1889–1902	ks. Jerzy Olszański	1988–1995	ks. Stanisław Ciapała
1902–1922	ks. Józef Czernadzki	1995–2005	ks. Henryk Sobiecki
1922–1936	ks. Józef Matyjek	2005–2014	ks. Krzysztof Osiński
1936–1943	ks. Teodor Świątkiewicz	2005 i nadal	ks. dr Adam Kostrzewa
1943–1945	ks. Stanisław Nastula		

²¹ <http://pczerniewice.prv.pl/historianowy.html> [dostęp: 23.04.2017 r.]; H. Sobiecki, op. cit., s. 1–2; I. Sałek, op. cit., s. 5–6.

²² J. Pałyga, op. cit., s. 224; H. Sobiecki, op. cit., s. 1–2; I. Sałek, op. cit., s. 5–6; A. Józwiak, op. cit., s. 3; W. Malej, op. cit., s. 292–293.

Summary

Czerniewice Parish – Liturgical Year

The parish of Czerniewice is one of the rural parish in Poland. The inhabitants of the parish from the generations cultivate religious traditions of the liturgical year. Common annual ecclesiastical celebrations unite and consolidate inhabitants. The annual custom and religious rite evolve, change, part of them decline and in their place appear new. Young people are interested in continuation of tradition, their religious life is not limited to participation in Holy Mass. Thanks to elder parishioners rites and customs, both local and ecclesiastical, are passed down from generation to generation, mainly in the form of active cultivation of the Christian traditions, does not disappeared and are still repeated in subsequent generations. Participation in the social, ecclesial community, belonging to a local organization, heavily integrates parishioners and allows them setting and implement common local goals and modern social media facilitate communications.

Key words: Parish of Czerniewice, liturgical year, celebrations, community

Ryc. 1. Zabytkowy kościół w Czerniewicach – front (fot. A. Domańska)

Ryc. 2. Zabytkowy kościół w Czerniewicach – strona zachodnia (fot. A. Domańska)

Ryc. 3. Zabytkowy kościół w Czerniewicach – strona wschodnia (fot. A. Domańska)

Ryc. 4. Zabytkowa dzwonnica (fot. A. Domańska)

Ryc. 5. XIX-wieczny kryształowy żyrandol i zabytkowe ośmiogłosowe organy
(fot. A. Domańska)

Ryc. 6. Zabytkowy obraz – Adoracja Trójcy Świętej (fot. A. Domańska)

Ryc. 7. Ołtarz główny w starym kościele (fot. A. Domańska)

Ryc. 8. Hodegetria – kopia obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej (fot. A. Domańska)

Ryc. 9. Pamiątkowa tablica (fot. A. Domańska)

Ryc. 10. Ołtarze boczne w zabytkowym kościele w Czerniewicach (fot. A. Domańska)

Ryc. 11. Zabytkowa chrzcielnica z XVII wieku (fot. A. Domańska)

Ryc. 12. Zabytkowa kropielnica z 1551 roku (fot. A. Domańska)

Ryc. 13. Nowy kościół w Czerniewicach (fot. A. Domańska)

Ryc. 14. Ołtarz główny w nowym kościele (fot. A. Domańska)

Ryc. 15. Obraz Matki Boskiej Królowej Anielskiej (fot. A. Domańska)

Ryc. 16. Obraz świętego Floriana (fot. A. Domańska)